

YTTRANDE
2025-08-31

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se och ju.L5@regeringskansliet.se
Ju2025/01193

Yttrande angående *Stärkt lagstiftning mot hedersrelaterat våld och förtryck* (SOU 2025:59)

Inledning

Riksorganisationen Glöm Aldrig Pela och Fadime (nedan GAPF) tackar för möjligheten att yttra sig över *Stärkt lagstiftning mot hedersrelaterat våld och förtryck* (SOU 2025:59).

GAPF är en politisk och religiös obunden ideell förening som bekämpar hedersrelaterat våld och förtryck. Organisationen grundades år 2001 och vänder sig till alla som är berörda av hedersrelaterat våld och förtryck. GAPF bedriver en nationell stödjour som riktar sig till hedersvåldsutsatta, anhöriga och yrkesverksamma. GAPF genomför även utbildningsinsatser och opinionsbildande aktiviteter över hela landet för att förebygga och skapa ökad förståelse kring hedersrelaterade frågor.

GAPFs stödverksamhet möter löpande hedersvåldsutsatta personer som varken blir hörda eller förstådda av polisen när de vill berätta om sin utsatthet. GAPF är medvetna om att det inom polisen finns kompetenta personer med särskild kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck men vi vet också att många av de ärenden som rör våra stödsökande aldrig når de personerna. Del i förklaringen är att kunskapen om de hedersrelaterade brotten saknas och rätt frågor för att klargöra rekvisiten för just de brotten inte ställs. GAPF välkomnar de förslag utredningen presenterar som utgör ett stöd för vår målgrupp men poängterar att det behövs kunskapshöjning och ökad tillämpning av lagstiftningen för att det ska göra reell skillnad för personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Nedan redovisas GAPF:s ställningstagande till *utvalda* delar.

3.2 Vad är hedersrelaterat våld och förtryck?

GAPF noterar att utredningen för en diskussion gällande definitionen av hedersrelaterat våld och förtryck. Den definition som används bryter mot den som använts i statliga utredningar under senare år. Detta är oroande då centrala beståndsdelar i hederskulturen, så som kravet på oskuld och kyskhets, osynliggörs. Detta är oroande och något som påverkar förståelsen för vår målgrupp negativt.

7.3.6. Det finns inget behov av att utvidga kretsen av personer som kan hållas straffrättsligt ansvariga för tillåtande av att en person som inte fyllt 18 år ingår ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse

GAPF vill poängtera att det sker att beslut om barnäktenskap fattas av andra än barnets föräldrar och att beslutet kan ligga utanför föräldrarnas kontroll. Utredningen benämner detta och skriver att bedömningar måste göras i de enskilda fallen för att avgöra om det är ett familje- eller släktöverhuvud som tar beslutet eller övertalar vårdnadshavare att ta beslutet. Denna person kan i så fall dömas som gärningsman enligt 23 kap. 4 § brottsbalken. GAPF påtalar att det krävs kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck för att uppmärksamma detta och tillämpa även den lagstiftningen när det gäller barnäktenskapsbrott. Ensamstående mammor i hederskulturen kan ha särskilda begränsningar när det gäller att ta beslut om sina barn då det kan finnas starka påtryckningar från familjen och släkten om vilka beslut som ska fattas gällande barnen. GAPF vill särskilt betona att hedersrelaterat våld utövas för att upprätta eller återuppta en persons, familjs, släkts eller liknande grupps heder. Detta har bäring på vilka som ska hållas ansvariga för brotten.

7.4.3. Vileledande att ingå äktenskap bör i vissa fall kriminaliseras

GAPF tillstyrker utredningens förslag om att bestämmelsen om äktenskapstvång ska utvidgas så att den även omfattar den som genom vileledande angående att ett äktenskap ingås eller förutsättningarna för äktenskapets upplösning förmår en person att ingå ett äktenskap eller äktenskapsliknande förbindelse. GAPF framhåller att äktenskapet har långtgående konsekvenser inom hederskulturen då det inte är tillåtet för kvinnor att skilja sig och om de av olika orsaker tillåts skilja sig så ses de som "använda" och mindre värda. Utredningen ger personer med funktionsnedsättning som exempel på personer som kan vileledas vilket GAPF bekräftar. En annan grupp som berörs av detta är kvinnor som inte lever med hedersnormer men som gifter sig med män som lever med det. Dessa kvinnor har ofta fått en felaktig bild gällande upplösandet av äktenskapet där de tror att de kan skilja sig men där det sedan visar sig att det inte är accepterat och där det får mycket negativa konsekvenser för kvinnan om hon lämnar mannen.

7.5.4. Ett utvidgat straffansvar för äktenskapsresor

GAPF bedömer att utredningens förslag om att vileledande till äktenskapsresa ska utvidgas till att även omfatta situationer där personer genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmås resa till ett annat land för att utsättas för äktenskapstvång eller barnäktenskapsbrott innebär ett utökat skydd för vår målgrupp.

Personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck har ett begränsat handlingsutrymme. Det kan innebära att det inte är möjligt att avstå en resa även om det finns misstankar eller kännedom om resans innebörd. GAPF framhåller vikten av att yrkesverksamma har kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck samt rutiner för både identifiering av utsatthet och hantering av ärenden. Om fler skulle erbjudas myndigheters stöd skulle det öka möjligheterna för personer att inte känna sig tvingade att åka med på sådana resor. För utsatta personer som vet om att konsekvensen av att inte åka med på resan är att förlora hela sin familj eller att utsättas för hot och våld är beslutet svårt att ta på egen hand, då behöver samhällets skyddsnät finnas där.

GAPF instämmer också i utredningens bedömning om att det inte är tillräckligt att förlita sig på att bestämmelserna om olaga tvång och människorov täcker dessa situationer fullt ut och att det straffbara området för vileledande till äktenskapsresa därför behöver utvidgas.

7.5.5. En ny straffbestämmelse om äktenskapsresebrott mot barn

GAPF tillstyrker förslaget om en ny straffbestämmelse om äktenskapsresebrott mot barn. Att bestämmelsen ska gälla även om den som begår gärningen inte haft uppsåt men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt 18 år välkomnas utifrån aspekten om barnets bästa. GAPF instämmer i utredningens resonemang om att en vårdnadshavare som tillåter att barnet reser till en annan stat i syfte att barnet ska utsättas för äktenskapsbrott brister i sitt vårdnadsansvar på samma sätt som en vårdnadshavare som tillåter barnet att ingå ett äktenskap. GAPF står därmed också bakom utredningens slutsats om att vårdnadshavaren bör ha en straffrättslig skyldighet att ingripa om dennes barn är på väg att föras utomlands för att giftas bort.

GAPF betonar även här vikten av kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck hos myndigheter. Det är av yttersta vikt att både polisanmälningar och orosanmälningar gällande misstanke om bortförande tas på allvar. Även vårdnadshavare som vill skydda sina barn kan ha begränsat mandat att göra det och kan därmed behöva myndigheters hjälp. Det kan exempelvis gälla kvinnor som lämnat relationen och därmed hotas och straffas på olika sätt, bland annat genom att de gemensamma barnen förs ut ur landet. Det kan också handla om ett synsätt där barnen ses som mannens egendom och där kvinnan därför tappar beslutsrätt om barnen vid en skilsmässa.

Bedömning: Kretsen av personer som kan hållas straffrättsligt ansvariga för äktenskapsresebrott mot barn bör inte utvidgas ytterligare.

GAPF motsätter sig detta och hänvisar till motiveringen under 7.3.6.

7.6.3. Försök till äktenskapsresebrott och äktenskapsresebrott mot barn är straffvärt

GAPF anser att kriminalisering av stämpling till äktenskapsresebrott bör övervägas. Det är av principiell vikt att lagstiftningen finns på plats då den utgör ett viktigt signalvärde om att ingen form av hedersrelaterat våld och förtryck tillåts. GAPF är tveksamma till om lagtillämpare kommer att hantera lagstiftningen och förstå att stämpling till äktenskapsresebrott i själva verket är stämpling till äktenskapsbrott eller barnäktenskapsbrott, GAPF bedömer att kompetenshöjning och tydlig kommunikation behövs gällande dessa delar.

7.7.4. Tvång att vara kvar i ett äktenskap bör inte kriminaliseras särskilt

Utredningen framhåller att om någon genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar någon att vara kvar i ett äktenskap så kan personen dömas för olaga tvång enligt 4 kap. 4§ brottsbalken. Utredningen skriver också att vissa handlingar omfattas av det förslag till kriminalisering av psykiskt våld som för närvarande hanteras.

GAPF menar att en allvarlig svårighet med den lagstiftning som är gällande idag är att många allvarliga hot som riktas hedersvåldsutsatta inte ses som ett brott. Då möjligheten att lämna ett äktenskap är mycket begränsat för kvinnor utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck menar GAPF att det skulle utgöra ett ytterligare skydd om tvånget att vara kvar i äktenskap sågs som ett

eget brott. För att detta ska bli verkningsfullt krävs dock att lagstiftningen omfattar de påtryckningar, hot och krav som finns för personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Att tvingas stanna kvar i ett äktenskap behöver också förstås som ett sätt att upprätthålla hedern. Flera hedersmord på vuxna kvinnor har skett efter att de uttryckt att de vill skiljas.

Översyn av straffskalor

GAPF tillstyrker utredningens förslag om att straffskalorna för äktenskapstvång och barnnäktenskapsbrott bör vara lika. GAPF bekräftar det utredningen skriver om att en person kan stå under samma beroende och inflytande från familjen även om personen fyllt 18 år.

GAPF välkomnar utredningens förslag till skärpning av straffskalor då det markerar brottens allvar. Det är även fördelaktigt att det öppnat möjligheterna för användande av hemliga tvångsmedel.

10.9.3. En ny regel om vägrat erkännande av vissa utländska äktenskap

GAPF anser att månggifte inte ska erkännas i Sverige då det påverkar kvinnorna negativt. Förslaget innebär också att i svensk lag införa en annan rättsordning och rättstradition än vad svensk lag bygger på. Argument om att månggifte kan behöva godkännas med anledning av arvsrättsliga regleringar eller liknande är inte tungt vägande då dessa frågor kan hanteras genom upprättande av testamente.

11. Fullmaktsäktenskap

GAPF anser att fullmaktsäktenskap inte ska erkännas i Sverige då det har allvarliga konsekvenser för vår målgrupp. Dels genom den utsatthet det i sig innebär att giftas bort mot sin vilja men också med anledning av de allvarliga risker det innebär för en kvinna inom hederskulturen om hon vill skiljas. För par som flyttar till Sverige och avser att leva här finns också möjligheten att gifta om sig och få äktenskapet registrerat i Sverige. Även godkännande av fullmaktsäktenskap innebär, som nämnts ovan, att en annan rättsordning och rättstradition än den som svensk lag bygger på införs, vilket inte bör ske.

Ärendets beredning

Sara Mohammad
Ordförande och verksamhetschef
Riksorganisationen GAPF – Glöm Aldrig Pela och Fadime

Ett jämställt samhälle fritt från hedersrelaterat våld och förtryck.